



Міністерство освіти і науки України
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»
Південноукраїнський центр професійного розвитку керівників та фахівців
соціономічної сфери

РОЗВИТОК КРЕАТИВНОСТІ ЯК РЕСУРСУ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ОСОБИСТОСТІ: ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ

**ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-МЕТОДИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ З МІЖНАРОДНОЮ УЧАСТЮ
04 квітня 2025 року**

ОДЕСА

УДК: 159.953:37.015.3:005.963

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ:

Черненко Наталія Миколаївна - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри освітнього менеджменту та публічного управління.

Соловейчук Олена Максимівна – фахівець Південноукраїнського центру професійного розвитку керівників та фахівців соціономічної сфери.

*Рекомендова вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
(протокол №14 від 24 квітня 2025 р.)*

Рецензенти:

Ольга ЗБАРСЬКА (Olga Zbarskaya) - доктор наук, експерт у галузі креативного потенціалу людини, член академії ACSW, член The Textbook & Academic Authors Association, засновник та президент компанії «OZCREDO», автор книг та підручників.

Осіпова Тетяна Юріївна - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки Університету Ушинського

Розвиток креативності як ресурсу інноваційного потенціалу особистості: психолого-педагогічні аспекти: збірник матеріалів всеукраїнської науково-методичної конференції з міжнародною участю. Одеса : Університет Ушинського, 2025. 511 с.

До збірника увійшли матеріали всеукраїнської науково-методичної конференції з міжнародною участю, присвяченої різним психолого-педагогічним аспектам інноваційного потенціалу особистості, сучасним методам та формам організації освітнього процесу у закладах освіти різного рівня, розвитку креативного мислення під час підготовки здобувачів у закладах освіти.

Науковці висвітлюють питання щодо сучасних форм і методів розвитку креативності як ресурсу інноваційного потенціалу особистості.

Відповідальність за зміст матеріалів несуть їх автори.

© Університет Ушинського

6. Про освіту : Закон України №2145-VIII від 05.09.2017. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

7. Психологія. Креативність, або творчі здібності URL : http://studme.com.ua/106112075639/psihologiya/kreativnost_ili_tvorcheskije_sposobnosti.htm

8. Сухорукова Г. В., Дронова О. О., Голота Н. М., Янцур Л. А. Образотворче мистецтво з методикою викладання в дошкільному навчальному закладі : підручник. К. : Вид. Дім Слово, 2010. С. 120-140.

ТИТАРЕНКО Світлана Анатоліївна

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ КРЕАТИВНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ОСОБИСТОСТІ

Формування креативного потенціалу особистості є важливим аспектом сучасної психології та педагогіки, оскільки креативність виступає рушійною силою інновацій та прогресу. У науковій літературі розглядаються різні психологічні умови, що сприяють розвитку творчого потенціалу індивіда.

Сучасна психолого-педагогічна наука досліджує креативність з різних перспектив. Так, науковці визначають її загальні засади (Д. Богоявленська, Дж. Гілфорд, Є. Ільїн, А. Маслоу, В. Моляко, С. Сисоева, Р. Стернберг, П. Торренс та ін.), аналізують механізми творчого мислення (Г. Альтшуллер, Д. Богоявленська, Е. де Боно, Дж. Гілфорд, О. Лук, О. Матюшкін, В. Моляко, Я. Пономарьов, П. Торренс та ін.), розглядають креативність як форму інтелектуальної діяльності (Г. Айзенк, Д. Векслер, Р. Стернберг). Окрему увагу приділено зв'язку між творчістю та самоактуалізацією (Л. Гольдштейн, А. Маслоу, К. Роджерс та ін.), специфіці мотивації творчих особистостей (С. Голлан, Р. Кеттел, Д. Мак-Кіннон та ін.), а також рефлексії креативності й творчій продуктивності науковців (В. Пятруліс).

Креативний потенціал особистості визначається як інтегративна властивість, що поєднує індивідуальні здібності до творчого мислення, емоційної чутливості та мотивації до новаторської діяльності. Це комплексна характеристика, яка включає когнітивні, емоційні та мотиваційні компоненти [7].

У психологічній енциклопедії креативність тлумачиться як показник творчої обдарованості та здатності до творчої діяльності, що проявляється в мисленні, спілкуванні та різних сферах діяльності, будучи відносно стабільною рисою особистості [3, с. 181].

О. Антонова вважає, що креативність правильніше визначати не стільки як певну творчу здібність або їх сукупність, скільки як здатність до творчості. Науковець визначає креативність як творчі можливості людини, що можуть

виявлятися в мисленні, почуттях, спілкуванні, окремих видах діяльності, характеризувати особистість загалом або її окремі сторони. Це здатність породжувати незвичні ідеї, відходити від традиційних схем мислення, швидко вирішувати проблемні ситуації. Креативність розглядається як найважливіший і відносно незалежний чинник обдарованості [1, с. 28].

С. Сисоева розглядає креативність як фундамент творчої особистості, «детермінантою якої виступає творча активність індивіда»; креативність як 10 сукупність творчих задатків, умінь особистості, що зумовлюють певний рівень і характер розвитку творчих якостей особистості, її пізнавальних процесів, мислення, знань, умінь і навичок із урахуванням певних об'єктивних умов. Креативність як різнобічне явище інтегративного характеру не тільки визначає об'єктивні перспективи творчого розвитку, а й забезпечує функціонування актуальної зони творчої діяльності людини. Креативність може виявлятися в різних видах діяльності різною мірою; це зумовлено як відмінністю засобів реалізації, так і джерелом походження, рівнем усвідомлення та її стійкістю. Креативність є фактором її інноваційно-творчої діяльності, що надає такий стиль виконання, який можна назвати творчим [4, с. 245].

Нам близький підхід О. Куцевол, В. Дружиніна, О. Кононко, І. Подорожної, Л. Пузеп, які визначають креативність як здатність до творчості:

- яка проявляється в різних сферах активності й розглядається як відносно незалежний фактор обдарованості та є умовою самореалізації особистості;
- людини, щоб реалізовувати свої креативні потреби досягнення і створення нового оригінального продукту своєї діяльності, рівень креативних домагань як показник складності цілей, які ставить перед собою людина в процесі творчої діяльності;
- у будь-яких сферах людської діяльності; як здатність породжувати різноманітні оригінальні ідеї й продуктивні шляхи їх застосування.

Вітчизняний дослідник В. Моляко підкреслює, що творчий потенціал особистості розглядається як інтегральна, динамічна особистісно-соціальна властивість, яку можна охарактеризувати як невичерпний ресурс творчих можливостей, здатність конкретної людини до цілеспрямованої творчої діяльності, що виступає фундаментом її психічного благополуччя. Таким чином, творчий потенціал виконує інтегруючу функцію в структурі якісних характеристик системи психічного здоров'я, розвитку та становлення особистості [2]. В. Моляко визначає креативність як здібність, що відображає глибинну можливість людей створювати оригінальні цінності, приймати нестандартні рішення. Він виділяє сім ознак креативності: оригінальність, евристичність, фантазію, активність, сконцентрованість, чіткість, чуттєвість. В. Моляко вважає однією з основних якостей креативної особистості прагнення до оригінальності, до нового, заперечення звичного, а також високий рівень знань, умінь аналізувати явища, порівнювати їх, стійкий інтерес до певної

роботи, порівняно швидке та легке засвоєння теоретичних і практичних знань у цій галузі, систематичність і самостійність у роботі [2].

У свою чергу, В. Рибалка зазначає, що володіння адекватним методико-діагностичним інструментарієм стає необхідною передумовою ефективного розуміння творчої особистості й педагогічного керування її розвитком [6].

Для формування і розкриття креативного потенціалу необхідне створення сприятливих психолого-педагогічних умов, які активізують творче мислення, стимулюють самостійність і ініціативність, сприяють подоланню страху помилок та невдач [5].

Однією з важливих умов формування креативного потенціалу особистості є психологічний комфорт у навчальному середовищі. Це означає підтримку позитивного емоційного клімату, відсутність страху перед критикою, а також заохочення експериментування та нестандартних рішень. Педагог має створювати атмосферу довіри та відкритості, мотивувати до пошуку нових підходів, а не нав'язувати шаблонні відповіді.

Другим ключовим аспектом є формування мотивації до творчої діяльності. Висока внутрішня мотивація є основним рушієм креативності, тому важливо стимулювати інтерес до нових знань, розвивати допитливість, прагнення до самостійного пошуку та відкриттів. Це можна реалізовувати через проблемне навчання, інтерактивні методи, творчі завдання та проєктну діяльність.

Важливу роль відіграє також варіативність та гнучкість навчального процесу. Використання різноманітних методик, технологій, інтеграція мистецтва, науки та практичного досвіду сприяють розвитку нестандартного мислення. Особливо ефективними є методи мозкового штурму, кейс-методи, ситуаційні задачі, рольові ігри, що дають змогу особистості виходити за межі звичного та бачити нові перспективи.

Не менш важливим є розвиток самостійності мислення та рефлексії. Освітній процес має бути спрямований на формування критичного мислення, здатності до аналізу, оцінки альтернативних рішень, пошуку власного стилю у творчості. Для цього ефективним є використання відкритих запитань, дискусій, аналізу кейсів, а також підтримка самостійних досліджень та експериментів.

Серед психолого-педагогічних умов значну роль відіграє індивідуальний підхід до кожного здобувача освіти. Креативність розвивається по-різному у різних людей, тому важливо враховувати особистісні особливості, пізнавальні стилі, рівень сформованості творчих навичок. Індивідуалізація навчання дозволяє розкривати сильні сторони кожного, розвивати унікальний творчий потенціал.

На основі аналізу психолого-педагогічної літератури нами розроблено практичні рекомендації для розвитку креативного потенціалу особистості:

1. Формуйте атмосферу, де людина почувається комфортно експериментувати, помилятися і пробувати нові ідеї. Підтримка, відсутність критики та відкритість до нестандартних рішень стимулюють творчість.

2. Заохочуйте дослідження нового, задавайте відкриті запитання, спонукайте до пошуку альтернативних підходів та аналізу різних точок зору.

3. Практикуйте вправи на генерацію ідей, такі як метод мозкового штурму, прийом «шести капелюхів мислення» Едварда де Боно або метод SCAMPER (замінити, поєднати, адаптувати, модифікувати, знайти нове використання, усунути, реорганізувати).

4. Малювання, писання історій, музика, рольові ігри або театральні імпровізації допомагають активувати творчий потенціал та розширити мислення.

5. Навмисно змінюйте звичну рутину, пробуйте нові маршрути, знайомтесь з різними видами мистецтва, експериментуйте з робочим процесом – це допомагає вийти за рамки звичного мислення.

6. Стимулюйте пошук різних варіантів вирішення однієї проблеми. Наприклад, запропонуйте придумати 10 альтернативних способів використання звичайного предмета.

7. Використовуйте творчі настільні ігри, головоломки, симуляційні ігри або LEGO-методику для стимулювання уяви. Гра – потужний інструмент для розвитку креативності.

8. Медитації, вправи на асоціації, техніка вільного письма або створення ментальних карт допомагають звільнитися від шаблонного мислення і розширити перспективу.

9. Обмін ідеями з людьми різних професій, культур і світоглядів допомагає розширити горизонт мислення, знайти нестандартні рішення та черпати натхнення.

10. Читання книг, участь у воркшопах, перегляд лекцій, навчання новим навичкам – усе це сприяє формуванню нового досвіду, який є основою для творчості та інновацій.

Головне правило – бути відкритими до нового, не боятися помилятися та завжди шукати нові шляхи для самовираження!

Отже, формування креативного потенціалу особистості є складним та багатогранним процесом, що потребує врахування низки психолого-педагогічних умов. Аналізуючи наукові підходи до проблеми розвитку креативності, можна зробити висновок, що вона є не лише вродженою здатністю, а й таким особистісним утворенням, яке можна цілеспрямовано розвивати за сприятливих умов. До основних психолого-педагогічних умов формування креативного потенціалу належать створення сприятливого освітнього середовища, стимулювання пізнавальної активності, використання інноваційних методів навчання, підтримка самостійності та ініціативності учнів. Важливим аспектом є також формування позитивного емоційного клімату в навчальному процесі, що сприяє вільному вираженню думок та ідей.

Значну роль у розвитку креативності відіграють особистісні характеристики людини, серед яких гнучкість мислення, здатність до

саморефлексії, відкритість до нового, а також мотиваційна сфера, зокрема внутрішня мотивація до пізнання та саморозвитку. Формування цих якостей можливе через залучення особистості до творчої діяльності, використання інтегративних підходів в освіті та застосування методів проблемного навчання.

Таким чином, ефективне формування креативного потенціалу особистості можливе лише за умови комплексного підходу, що поєднує психологічні, педагогічні та соціальні фактори. Розвиток креативності потребує не лише спеціально організованого навчального процесу, але й підтримки з боку сім'ї, суспільства та культури загалом. Отже, стратегічним завданням сучасної освіти є створення таких умов, які сприятимуть розкриттю творчого потенціалу кожної особистості, що в подальшому сприятиме інноваційному розвитку суспільства.

Список використаних джерел:

1. Антонова О.Є. Сутність поняття креативності: проблеми та пошуки. *Теоретичні і прикладні аспекти розвитку креативної освіти у вищій школі: монографія* / за ред. О.А. Дубасенюк. Житомир: Вид-во ім. І. Франка, 2012. С.14–41.
2. Моляко О. В. Здібності, творчість, обдарованість: теорія, методика, результати досліджень / за ред. В. О. Моляко, О. Л. Музики. Житомир : Рута, 2006. 320 с.
3. Психологічна енциклопедія / автор-упоряд. О. Степанов. Київ: «Академвидав», 2006. 424 с.
4. Сисоєва С.О. Підготовка вчителя до формування творчої особистості учня: [монографія] Київ : Поліграфкнига, 1996. 406 с.
5. Тітаренко С. А. Особистісні якості вихователя закладу дошкільної освіти як важливий складник професійної підготовки. *Науковий вісник Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка. Серія: Педагогічні науки* / за заг. ред. В. Є. Бенери. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2022. Вип. 15. 190 с. С. 153-160.
6. Рибалка В. В. Психологія розвитку творчої особистості : навч. посіб. Київ : ІЗМН, 1996. 236 с.
7. Роменець В. А. Психологія творчості : навч. посіб. 2-ге вид, доп. Київ : Либідь, 2001. 288 с.

ТРУБИЦІНА Ольга Михайлівна

РОЗВИТОК КРЕАТИВНОГО МИСЛЕННЯ ЯК КЛЮЧОВОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ У ЗВО

У сучасному світі проблема творчого розвитку особистості є досить актуальною. Кожна цивілізована країна дбає про творчий потенціал суспільства

САВЧУК Олена Петрівна Професійна підготовка здобувачів вищої освіти за спеціальністю 014 Середня освіта (трудове навчання та технології)	377
СЕВЕРИНЮК Тетяна Олександрівна Застосування методу мозкового штурму як чинника розвитку креативності здобувачів вищого навчального закладу	382
СИЧОВА Тетяна Олександрівна Шляхи збільшення креативності при викладанні вищої математики	386
СКОРОМНА Маріанна Володимирівна Основи креативного мислення учнів	389
СМЕТАНКІНА Наталя Володимирівна Розвиток креативних навичок у студентів технічного університету	393
СОКАЛЬ Марія Анатоліївна Проєктування креативного навчання в дизайні уроків мови і літератури в початковій школі	395
СОКОЛОВА Ганна Борисівна Інноваційні підходи до формування емоційного інтелекту у дітей з особливими освітніми потребами: роль творчості в педагогічній діяльності	397
СОРОКА Лариса Миколаївна Креативність як фактор конкурентоспроможності випускників закладів вищої освіти на ринку праці	400
СТРЕЛЬНИКОВА Олена Олександрівна Розвиток креативного мислення студентів у процесі вивчення вищої математики	402
СУРІЛОВА Анастасія Олегівна Креативний підхід до вирішення правових колізій у Міжнародному морському праві	408
ТЕРЛЕЦЬКА Наталя Миколаївна Розвиток креативності як складової професійної діяльності вихователів	412
ТІТАРЕНКО Світлана Анатоліївна Психолого-педагогічні умови формування креативного потенціалу особистості	417
ТРУБИЦИНА Ольга Михайлівна Розвиток креативного мислення як ключової компетенції студентів у ЗВО	421
ТРУШЕВИЧ Ганна Богданівна Імідж та репутація лідера в організації: вплив креативного мислення як інструменту формування	425
УЛЬЯНОВА Тетяна Юрївна Роль креативності у вищій освіті	427
УСКОВА Лілія Миколаївна Креативність викладача як стратегія розвитку професіоналізму	431
ФЕДОРЕНКО Андрій Андрійович Педагогічних умов у процесі формування наскрізних умінь у молодших школярів в умовах позашкільних навчальних закладах	434
ФЕДОРЕЦЬ Микола Олександрович Розвиток музично-творчих здібностей молодших школярів як засіб формування їхньої креативності	437